

SAYIŖTAY YARGISINDA KANUN YOLLARI

Sadettin DOĞANYİĞİT
SayıŖtay BaŖdenetçisi

GİRİŖ

SayıŖtay dairelerince verilen ilamlar, yine SayıŖtay içinde, SayıŖtay Temyiz Kurulunda temyiz olunur. SayıŖtay Temyiz Kurulunca verilen kararlar kesindir. Ancak SayıŖtay Temyiz Kurulunca verilen kararlar hakkında kararın ilgililere yazılı olarak bildirilmesinden itibaren onbeŖ gün içinde, bir defaya mahsus olmak üzere, karar düzeltilmesi talebinde bulunulabilir.

Bu istemde bulunabilecek taraflar;

- Sorumlular,
- Sorumluların bağlı olduğu bakanlık veya daire,
- Maliye Bakanlığı,
- SayıŖtay Savcısıdır.

Yargılamanın iadesi, SayıŖtay yargısına ait diğer kanun yollarından biridir. Dolayısıyla temyiz, yargılamanın iadesi ve karar düzeltilmesi olmak üzere SayıŖtay içi kanun yollarını üç ana baŖlık altında inceleyebiliriz.

Öte yandan, SayıŖtay Daireler veya Temyiz Kurulunda verilen kararlar müphem ise yukarıda belirttiğimiz taraflardan her biri kararın tavzihini, yani iki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna iliŖkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesini isteyebilirler.

Tavzih dilekçeleri karşı taraf sayısından bir nüsha fazlasıyla verilir. Tavzih, daha çok ilamlardaki yanlışlıkların düzeltilmesine dönük bir istemdir.

I. TEMYİZ

Sayıştay Dairelerince yapılan yargılama sonucunda kararlar ilama bağlanır. İşte bu ilamlar ilgililere tebliğinden itibaren 90 gün içinde yine Sayıştay içinde Sayıştay Temyiz Kurulunda temyiz olunur.

Temyiz sebepleri şunlardır:

- Kanuna aykırılık,
- Yetkiyi aşmak,
- Yargılama usullerine riayet etmemektir.

A. Başvuru Şekli

Temyiz isteği bir dilekçe ile yapılır. Temyiz başvurusunu yapacak kişi ve kurumlar Sayıştay Kanununun 63'üncü maddesinde belirtilmiştir. Buna göre;

- Maliye Bakanlığı,
- Sorumlular,
- Sorumluların bağlı olduğu bakanlık veya daire,
- Sayıştay Savcılığıdır.

Temyiz dilekçesine ilgililer tarafından itiraz edilen hususları ispat edecek belge ve bilgiler eklenir. Temyiz evrakının suretleri karşı tarafın sayısınca verilir.

Temyiz dilekçesiyle buna bağlı evrak karşı tarafa tebliğ olunur. Tebliğden itibaren 30 gün içinde cevap verilebilir. Bu cevaplar da temyiz edene tebliğ olunur. Temyiz eden de buna 15 gün içinde cevap verebilir. Bu cevaplarda karşı tarafa tebliğ olunur. Buna da 15 gün içinde cevap verilebilir.

Cevaplar alındıktan sonra veya taraflardan biri süresi içinde karşılık vermediği takdirde temyiz incelenmesi yapılarak karara bağlanır.

B. Dilekçenin Verileceği Yerler

Temyiz dilekçesi ve layihalar Sayıştay Başkanlığına verilir. Ankara dışında bu dilekçeler, Sayıştay'a gönderilmek üzere mahallin en büyük mülkiye memuruna da verilebilir.

Bununla beraber temyiz evrakının verildiğinin ispatı açısından Sayıştay Başkanlığınca Temyiz dilekçesini verene bir alındı verilir.

C. Temyiz Duruşması

Taraflar yazı ile isterler ise veyahut Temyiz Kurulu Lüzum görürse Temyiz görüşmesi duruşmalı yapılabilir ve bu meyanda taraflar bizzat kendileri veya kurum temsilcileri gelerek Kurul huzurunda açıklamalarda bulunabilirler. 832 sayılı Sayıştay Kanununun 72'inci maddesinde açık bir hüküm bulunmama ile birlikte tarafların vekaletini üstlenen avukatlar ile diğer uzman kişilerin, murafaalı yapılan Temyiz Kurulu görüşmelerine katılabileceklerini ve konu ile ilgili çeşitli savunma ve açıklamalarda bulunabileceklerini düşünürüz.

Kanun koyucunun aksi bir görüşü paylaşıyor olması düşünülemez. Eğer öyle olsa idi duruşmalı görüşmelerde vekalet müessesesinin işlemeyeceği 72'inci maddede açıkça vurgulanırdı. Bununla birlikte 832 sayılı Sayıştay Kanununun 79'uncu maddesinde Sayıştay yargısına ilişkin, kanun yollarına başvuru hallerinde, Sayıştay kanunda yer almayan hususlar hakkında Hukuk Muhakeme Usulleri Kanununa atıf yapıldığını görmekteyiz. Bu hükme istinaden vekalet müessesesinin işletilebileceğini düşünürüz.

D. Temyiz Kararı ve Sonuçları

Temyiz Kurulu temyiz olunan hükmü olduğu gibi veya düzelterek tasdik eder, kaldırır ya da bozar. Bozma halinde evrak yeniden karara bağlanmak üzere o kararı veren daireye gönderilir. Daire ilk kararında direktir ve bu direktme üzerine temyiz olunarak tekrar Temyiz Kurulunca bozma kararı verilirse ilgili Sayıştay Dairesi bu karara uymak zorundadır.

Temyiz Kurulunun tazmin hükmünün kaldırılmasına ilişkin kararları, temyiz konusu ilam maddesinde ismi geçen tüm sorumluları kapsar. Söz konusu ilama ilişkin madde veya maddelerdeki tüm sorumlular tazmin hükmünün kaldırılmasıyla beraat etmiş olurlar.

II. YARGILAMANIN İADESİ

832 sayılı Sayıştay Kanununun 74'üncü maddesi gereğince savcı, hüküm, hükümlünün bağlı olduğu bakanlık veya daire ya da Maliye Bakanlığı tarafından yargılamanın iadesi istenebileceği gibi Sayıştay dairelerince de doğrudan doğruya buna karar verilebilir. Yasada geçen Sayıştay dairesinin, yargılamanın iadesine konu teşkil eden daire kararını veren Sayıştay dairesi olduğu açıktır.

A. Yargılamanın İadesi Sebepleri

Yargılamanın iadesi sebepleri 832 sayılı Sayıştay Kanununun 74'üncü maddesinde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Hesapta maddi hata bulunması, noksan veya mükerrerlik olması,
- İbraz edilen belgede sahtecilik bulunup ta hükme etki yapmış olması,
- İnceleme veya yargılama sırasında görülmeyen yanlış veya usulsüz bir işlemin hükümden sonra meydana çıkmış olması,
- Hükme tesir edebilecek bazı belgelerin inceleme ve yargılama sırasında bulunmayıp, hükümden sonra meydana çıkmış olması,
- Hükme esas tutulan bir ilamın bozulma suretle ortadan kalkmış olması,
- Kesin hesapların incelenmesi sonunda Genel Kurulca, bütçe tertip ve mahsubuna ilişkin daire kararlarının aksine karar verilmiş olmasıdır.

B. Başvuru Süresi

Yargılamanın iadesi isteminde bulunma süresi ilamın tebliği tarihinden itibaren 5 yıldır. Bu süre, hükmen onanmış hesaplarda hesabın onandığı tarihte başlar. Bununla beraber saymanların hesapları Sayıştay'a noksansız verildiği tarihten itibaren 2 yıl içinde yargılanmadığı takdirde hükmen onanmış sayılır. Öte yandan, sayman hesabını oluşturan cetvellerde eki belgelerdeki maddi hata ve tutarsızlıklar nedeniyle hesabın hükme bağlanmaya elverişli görülmediğinin daire kararıyla saptanması halinde, sayman hesabının verilme tarihi, hesabın tam ve doğru olarak düzenlendikten sonra Sayıştay'a geldiği tarihtir.

C. İstemın Görüşülmesi Süreci

Yargılamanın iadesi istemi, hükmü veren dairece incelenir ve ilk olarak yargılamanın iadesi lüzumuna karar verilir. Bu karardan sonra iade olunan hususlara inhizar etmek şartıyla yargılama yapılır.

Bu süreç şu şekilde işler:

Sayıştay Dairelerince verilen tazmin ve beraat hükümleri ile hükmen onanmış hesapların yargılamanın iadesi suretiyle görüşülmesine ilişkin olarak Sayıştay'a gelen dilekçe ve yazılar yapılan ihbarlar, gönderilen müfettiş raporları gereği yahut doğrudan Dairelerce yargılamanın iadesi suretiyle görüşülmesi kararlaştırılan konular; görüşü alınmak üzere ilgili sayman hesabının raporunu düzenleyen veya Sayıştay Başkanlığınca görevlendirilen denetçiye havale edilmektedir.

Denetçi, söz konusu başvuruyu öncelikle şekil şartları yönünden inceler. Bu aşamada göz önünde bulundurulmuş hususlardan ilki "yargılamanın iadesi" başvurusunda bulunanların yasada öngörülen kişi veya kurumlardan olup olmadığıdır.

Yargılamanın iadesi istemi, ikinci olarak, başvuru süresinin geçirilip geçirilmediği yönünden incelenir. Başvurunun, 832 sayılı Sayıştay Kanununun 74'üncü maddesinde sayılmayan kişi veya kurumlar tarafından yapıldığı yada süresi içinde yapılmadığı tespit edilmiş ise esasa geçilmeden Sayıştay Denetçisince durum açıklanarak yapılacak bir işlemin olmadığı belirtilir.

Yargılamanın iadesi başvurusunda şekil şartları yönünden reddine ilişkin bir husus varit değil ise başvuru dilekçesi, buna ilişkin ekler, rapor dosyasında konuya ilişkin cetvel ve belgeler ile birlikte tazmin konusu olaya ilişkin ileri sürülen hususlar ayrıntısı ile incelenir ve sonuçta ilgili rapor maddesindeki tazmin hükmünün yargılamanın iadesi yoluyla kaldırılmasının gerekip gerekmediği yönünde, denetçi kendi mütalaasını içeren raporu hazırlar. Yargılamanın iadesine ilişkin denetçi mütalaasını içeren bu rapor, Sayıştay Dairesinde yargılanarak hükme bağlanır. Çıkan sonuç Sayıştay ilamı ile ilgililere tebliğ edilir.

Tazmin hükümlerinin kaldırılmasına ilişkin yargılamanın iadesi başvurularının yanısıra hiç tazmin hükmü verilmemiş, bilakis sayman ve diğer sorumluların beraat ettiği hususlar hakkında da yargılamanın iadesi suretiyle yeniden yargılama yapılabilir ve daha önceden ilişiksiz görülmüş bir konu hakkında bu kez tazmin hükmü verilebilir. Bu yollu verilen tazmin hükümleri, daha çok bir ihbara dayalı olarak tesis edildiği görülmektedir.

D. Yargılamanın İadesi Başvurusu İlamın İnfazını Durdurur mu?

Yargılamanın iadesi başvurusunda bulunulması Sayıştay ilamının infazını engellemez. Bu husus 832 sayılı Kanunun 76'ncı maddesinde; “Yargılamanın iadesi dileğinde bulunmak icrayı alıkoymaz.” Denilerek açıkça hüküm altına alınmıştır. Ancak aynı madde hükmü gereğince, yargılamanın iadesi başvurusunu inceleyen daire, gerekli gördüğü takdirde, kanunen muteber teminat karşılığında icranın geciktirilmesine karar verebilir.

III. KARAR DÜZELTİLMESİ

Sayıştay yargısına ait diğer bir kanun yolu karar düzeltilmesidir. Karar düzeltilmesi istemi, temyiz ve yargılamanın iadesi başvurusunda olduğu gibi bir daire kararına karşı yapılmaz. Bu istem kesinleşmiş bir Temyiz Kurulu kararlarına karşı yapılabilir. Karar düzeltilmesi isteminde bulunabilecekler; sorumlular, sorumluların bağlı bulunduğu bakanlık veya daire, Maliye Bakanlığı ve Sayıştay Savcılığıdır.

Karar düzeltilmesi istemi, sadece Temyiz Kurulu kararlarına karşı, bu kararın yazılı olarak bildirilmesinden itibaren 15 gün içinde ve bir defaya mahsus olmak üzere yapılabilir.

A. Karar Düzeltilmesi Sebepleri

Bir kanun yolu olan karar düzeltilmesi sebepleri, Sayıştay Kanununun 77'nci maddesinde düzenlenmiştir.

Şu hallerde karar düzeltilmesi isteminde bulunulabilir:

- Hükmün esasına etkili iddia ve itirazların kararda karşılanmamış olması,
- Bir kararda aynı konu hakkında birbirine aykırı hükümler bulunması,

- Temyiz incelenmesi sırasında hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,
- Temyiz sebeplerinden en az birinin mevcut olması.

B. Karar Düzeltilmesi İsteminin Görüşülmesi ve Bir Karara Bağlanması Süreci

Karar düzeltilmesi istem ve incelemesi temyiz şekil ve usulleri dairesinde yürütülür. İlgili kısımda ayrıntılı şekilde açıklama yapıldığından bu bölümle ilgili olarak okuyucuları kitabın söz konusu kısmına yönlendiriyoruz.

Karar düzeltilmesi istemi, kesin hükmün yerine getirilmesine engel teşkil etmez. Yargılamanın iadesi isteminde olduğu gibi kanunen muteber teminat karşılığında Temyiz Kurulu, kesin hükmün geciktirilmesine dönük bir karar veremez.

Karar düzeltilmesi istemine ilişkin Sayıştay Kurulu'nun vereceği nihai karar ilgililere tebliğ edilir.

IV. TAVZİH VE İÇTİHADIN BİRLEŞTİRİLMESİ

Tavzih, her ne kadar kanun yolları arasında sayılmamakla beraber Sayıştay Daireleri veya Sayıştay Temyiz Kurulunca verilen kararlar müphem yani açık değil ise kalan hususların daha anlaşılır hale dönüştürülmesini yahut iki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesini isteyebilir. Bu durumda kararın özüne bir itiraz söz konusu değildir. Sadece şekli yanlışlıkların, hesap hatalarının düzeltilmesi veya karardaki esası etkilemeyen müphem kalan hususların daha anlaşılır hale getirilmesi istenmektedir.

Yasa hükmü gereğince (832/63. md.) tavzih veya düzeltme dilekçeleri karşı taraf sayısından bir nüsha fazlasıyla verilir. Bu aşamadan kararı vermiş olan daire veya Temyiz Kurulu olayı inceler ve gerekli görürse dilekçenin bir nüshasını tayin edeceği süre içerisinde cevap vermek üzere diğer tarafa tebliğ eder. Cevap iki nüsha olarak verilir. Bunlardan birisi tavzih veya düzeltmeyi isteyen tarafa gönderilir. Görevli Sayıştay Dairesi ile Sayıştay Temyiz Kurulunun bu husustaki kararı taraflara tebliğ olunur. Tavzih kararın yerine getirilmesine kadar istenebilir.

Bununla beraber, Sayıştay Genel Kurulunca verilen içtihadın birleştirilmesine yönelik kararlar her ne kadar kanun yolları arasında sayılmamakla birlikte Sayıştay Daireleri ile Temyiz Kurulunca verilen kararlar ile buna ilişkin ilamları esastan etkilediğinden haliyle bu durum sorumlular ile diğer tarafları etkileyen sonuçlar meydana getirmektedir. Ancak içtihadın birleştirilmesini sorumlular veya ilgili kurum ve kuruluşlar isteyemez. Bu konuda Genel Kurulu harekete geçiren mercii Sayıştay Birinci Başkanıdır.

Yine, Birinci Başkan birleşmiş içtihadın değiştirilmesi için de istemde bulunabilir. İchtihadın birleştirilmesi ve değiştirilmesi kararları Resmi Gazetede yayınlanır.